

18. ročník

13.–25. 8. 2017

Mezinárodní hudební festival Špilberk

Pod záštitou

Pavla Rychetského, předsedy Ústavního soudu ČR
Bohumila Šimka, hejtmána Jihomoravského kraje
Petra Vokřála, primátora statutárního města Brna
Martina Landy, starosty městské části Brno-střed

23. 8. 2017 20⁰⁰

velké nádvoří hradu Špilberk, Brno

BABÍ JAR

**Filharmonie
Brno Philharmonic**

Pořad koncertu

MILOSLAV KABELÁČ

Židovská modlitba op. 59 | 7'

pro mužský hlas (basbaryton), recitaci sólovou (hlubší mužský hlas) a sborovou (hlubší mužské hlasy)

na text hebrejské modlitby Kadiš

Hebrew prayer, Op. 59

for male voice (bass-baritone), solo recitation

(deeper male voice) and choral recitation (deeper male voices)

on the text of the Hebrew prayer, Kaddish

Šest mužských sborů na slova Jiřího Wolkra op. 10 (výběr) | 4'

Six Male Choruses on poems by Jiří Wolker, Op. 10 (selection)

I. Hoj

přestávka | 20'

DMITRIJ ŠOSTAKOVIČ

Symfonie č. 13 b moll op. 113 „Babí Jar“ | 60'

pro basové sólo, mužský sbor a orchestr

na texty básní Jevgenije Jevtušenka

Symphony No. 13 in B flat minor, Op. 113 “Babi Yar”

for bass solo, male choir and orchestra

after poems by Yevgeny Yevtushenko

1. Babí Jar / Babi Yar (Adagio)
2. Humor (Allegretto)
3. V obchodě / In the Store (Adagio)
4. Strachy / Fears (Largo)
5. Kariéra / A Career (Allegretto)

Tomáš Krejčí baryton / baritone

Jan Špaček recitace / reciter

Láska opravdivá, mužský pěvecký sbor

při Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty Masarykovy univerzity

male choir at the Department of Music, Faculty of Arts, Masaryk University

sbormistr / choir director **Jan Špaček**

Akademické pěvecké sdružení Moravan

“Moravan” Academic Choral Society

sbormistryně / choir director **Veronika Hromková**

Ars Brunensis (mužská sekce / male section)

sbormistryně / choir director **Zuzana Kadlčíková**

Mladí brněnští symfonikové, orchestr ZUŠ města Brna

Brno Youth Symphony Orchestra, orchestra of elementary arts schools in Brno

dirigenti / conductors

Jan Špaček (Kabeláč) a **Gabriela Tardonová** (Šostakovič)

výtvarník / designer **Libor Jaroš**

O skladbách

Miloslav Kabeláč (1908–1979) byl jedním z neoriginálnějších českých skladatelů 20. století a jedním z mála, kteří dokázali držet janáčkovský spontánní smysl pro radikální formulaci hudebního výraziva. Dosud málo hraný autor v současnosti zažívá vlnu zájmu především díky soubornému vydání symfonií na CD v podání Symfonického orchestru Českého rozhlasu pod taktovkou Marka Ivanoviče. *Židovská modlitba Kadiš* je věnována autorově choti ke 40. výročí svatby. *Šestice mužských sborů* na Wolkerovy texty měla pro Kabeláče zvláštní význam, a přestože dosud nebyla kvůli krajní interpretační náročnosti tonálních a modálních výstřelků jako celek provedena, po celý život se k ní vracel. Jednotlivé sbory vznikaly postupně a refletovaly události spojené s přicházející válkou. Úvodní část cyklu *Hoj* se vztahuje ke květnové mobilizaci roku 1938. Sbor zazněl ve světové premiéře 21. června 2017 v Brně v sále Stadionu v podání dnešních interpretů.

Sovětský skladatel **Dmitrij Dmitrijevič Šostakovič** (1906–1975) se konce totality, v níž mu bylo dáno žít, nedožil. Jeho život tak byl plný dramatických zvratů, jež dělily období, kdy byl až servilně zahrnován obecnou přízní, od těch, kdy strádal v osamocení a veřejném odsouzení. Když po roce 1960 dosáhl zdánlivého klidu a definitivního upevnění své pozice tím, že na nevybíravá naléhání Chruščovových svazáků vstoupil v roce 1960 do komunistické strany, upadl do depresí a řešil nový, větší problém. Vstup do Strany mu zajistil smír s mocí, přinesl mu ale i odsudky a pohrdání ze strany mnoha přátel, kterých si vážil a na kterých mu záleželo. Ve snaze napravit si reputaci a dokázat, že své nové politické angažmá nebere kariéristicky, nýbrž je veden snahou o nápravu věcí, přemýšlel o vhodném námětu.

Okolnosti nakonec tento záměr naplnily vrchovatě a znovu daly skladateli příležitost stát se hrdinou. *Třináctá symfonie* je vlajkovým dílem období tzv. tání, podobně jako vydání Solženicynovy novely *Jeden den Ivana Děnisioviče*, a na celém příběhu jejího vzniku a provedení lze skvěle ilustrovat celou tehdejší dobu. Symfonie však pro svého autora nemá význam pouze v rovině lidské, nýbrž především umělecké: Šostakovičův dosavadní efektní, ale již celkově ukázněný symfonický styl se zdál být na pokraji vyčerpání, což ukázala dvanáctá symfonie, věnovaná bolševické revoluci z roku 1917. Když se pak v prosinci 1961 skladatel podílel na přípravách o čtvrtstoletí opožděné premiéry své čtvrté symfonie c moll, neměl o svém juvenilním symfonickém monumentu valného mínění a dirigentu Kondrašinovi

slíbil, že dílo proškrtá a pošle. Po prostudování díla ovšem zůstal jako omráčen vlastní zapomenutou hudbou, partituru dal k provozování bez jediné změny a pod dojmem prvního provedení se přátelům svěřil, že nyní vidí, jak velkým skladatelem mohl být, kdyby mu bylo umožněno tvořit svobodně. Po zbytek života pak v soukromí prohlašoval čtvrtou symfonii za své největší dílo, které mu navíc dalo životní sílu do další výrazné stylové proměny – tentokrát ovšem nikoliv nazpět k novátorství vlastního mládí, nýbrž naopak k hledání nové výrazové jednoduchosti a přímocharosti. Třináctá symfonie je prvním plodem tohoto překvapivého experimentu.

Mladý básník Jevgenij Jevtušenko (1932–2017) byl v rámci možností doby tzv. tání předním kritikem stalinismu a jeho neduhů. Pohár trpělivosti sovětské moci s tímto rebelem přetekl ve chvíli, kdy se dotyčný pustil do otevřené kritiky ruského antisemitismu. V básni *Babij Jar* popisuje nejen hrůzy vůbec prvního obřího nacistického masakru Židů, ale i následnou prezíravost a nezájem sovětského režimu o tuto událost a o pietní místo, na němž bylo během dvou dní na konci září 1941 poraženo více než 33 tisíc lidí. Bez ohledu na následnou ostrakizaci mladého básníka Šostakovič báseň zhudebňuje jako poému pro bas, sbor basů (ponejvíce unisono) a orchestr, kterou překvapenému Jevtušenkovi přehraje ihned poté, co od něj dostal souhlas k použití textu. Oba se následně domluví, že poému rozšíří na pětivětou vokální symfonii, v níž se pouštějí do neobvykle otevřené kritiky poměrů v sovětské společnosti. Tématy jednotlivých vět jsou antisemitismus, humor jako prostředek úniku od reality, těžký úděl sovětských žen, pracujících naplno v zaměstnání i doma, a dále strach a kariérismus. Skladatel přichází s nezvyklým vokálním stylem, který místy připomíná pravoslavnou duchovní hudbu.

Úřady nejhůře nesly všechny zmínky o antisemitismu a do poslední chvíle se pokoušely zabránit prosincové premiéře (1962), naštěstí neúspěšně. Nejdříve ovšem symfonii odmítl studovat Šostakovičův dvorní dirigent a přítel Jevgenij Mravinskij, který stál v čele Leningradské filharmonie celých 50 let, od Stalina až po Gorbačova. Skladatel tuto zradu nesl velmi těžce, přinejmenším rovnocennou náhradou ovšem našel v již zmíněném mladém šéfovi Moskevské filharmonie Kirillu Petroviči Kondrašinovi, který se ukázal být spolehlivým jak umělecky, tak také po stránce lidské. V den premiéry 18. prosince 1962 vyvinulo sovětské vedení obzvláště velké úsilí o znemožnění premiéry, ruský ministr kultury Kucharskij kupříkladu Kondrašina do telefonu žádal o zrušení koncertu, a když mu nebylo vyhověno, škemral alespoň o vynechání první věty. Premiéru nakonec zachránila prozíravost dirigenta a skladatele, kteří spiklenecky připravovali pro basový

part hned tři zpěváky: první odmítl zavčas, druhý dostal v den premiéry befelem zákask ve Velkém divadle, a tak došlo na třetího v pořadí, Vitalije Gromadského. Večer bylo prostranství před konzervatoří obklopeno policejním kordonem, přesto byl sál nacpaný k prasknutí. Texty nesměly být nikde otištěny a odezva v tisku byla minimální. Z reprízy koncertu o dva dny později ovšem pořídil tajně záznam někdo, kdo vzápětí emigroval, a tak záznam symfonie vyšel na Západě na deskách nedlouho po premiéře. Komunisté zvolili tradiční zákopovou taktiku a po premiéře žádali úpravy textu. U Šostakoviče nepochodili, Jevtušenka ovšem zlomili, a tak byly dva sugestivní odstavec básně *Babij Jar* v souladu s požadavky Strany příznačně nahrazeny textem o hrdinných skutcích Rusů a o utrpení různých národů, nejen Židů. Až současnost přinesla návrat k původní verzi.

Elegická první věta je nejdelší a po formové stránce samostatná. *Scherzo* ukazuje sílu pozdního autorova satirického stylu, kde lze postřehnout návraty až k rané opeře *Nos*. Žalozpěv nad údělem žen v sovětské společnosti, které jsou nuceny vykonávat nejtěžší mužské práce a od kterých se doma ještě očekává plné nasazení hospodyň, je nazván podle front v obchodech, kde ženy trávily veškeré náznaky volného času. S mrazivou nehnutou strnulostí umocněnou děsivým tubovým sólem nastoupí čtvrtá část *Strachy*, jež je silným odrazem toho, jak nová jevtušenkovská generace vidí neodnaučitelnou vystrašenost lidí, kteří zažili stalinský teror. Hlavní poselství díla pak přináší tajemně hravá závěrečná věta, v níž se nová Šostakovičova jednoduchost ukazuje v tom nejlepším světle: rámuje ji popěvek v sextovém dvojhlasu pro dvě flétny, působivý nejvíce právě svojí prostotou. Na základě příkladů z dějin se tu odsuzuje zhoubný prospěchářský kariérismus, obětí satiry se tu mj. stává i spisovatel Alexej Tolstoj.

Jan Špaček

O účinkujících

Tomáš Krejčí (1972) absolvoval obě brněnské umělecké školy – konzervatoř a Janáčkovu akademii múzických umění v oboru sólový zpěv – a Akademii múzických umění v Praze v oboru dirigování. Jako pěvec se věnuje převážně oratornímu repertoáru a je vyhledávaným interpretem soudobé hudby. Jako dirigent spolupracoval s řadou našich symfonických a komorních těles: s Filharmonii Hradec Králové, Janáčkovou filharmonii Ostrava,

Západočeským symfonickým orchestrem Mariánské Lázně, Komorní filharmonií Pardubice, Talichovým komorním orchestrem a Ensemble Opera Diversa. Pedagogicky působí jednak na brněnské konzervatoři, kde vyučuje ansámblový zpěv, vede komorní sbor a je dirigentem operního studia, jednak na Janáčkově akademii, kde je docentem na katedře kompozice, dirigování a operní režie a uměleckým vedoucím a dramaturgem Komorní opery Hudební fakulty JAMU. Současně působí jako umělecký vedoucí mužského vokálního kvarteta Q VOX.

Mužský pěvecký sbor **Láska opravdívá** založili v roce 2009 hudební vědci a pedagogové Jaroslav Černocký a Jan Špaček s cílem oživit kdysi bohatou a dnes skomírající tradici interpretace skladeb pro mužský sbor. Těleso funguje při Ústavu hudební vědy Filozofické fakulty brněnské Masarykovy univerzity a jeho členy jsou vesměs studenti či absolventi brněnských vysokých škol. V současnosti má sbor okolo třiceti stálých členů. Repertoár se specializuje na pravoslavnou duchovní tvorbu, mj. na nápěvy z Podkarpatské Rusi, a na českou sborovou tvorbu 19. a 20. století, především Leoše Janáčka. *Láska opravdívá* je název jednoho z Janáčkových mužských sborů na lidový text a v názvu pěveckého tělesa má symbolizovat repertoárový soulad duchovní hudby a lidové písně. Zatímco sbormistr Černocký se ve

sborové práci soustředí na pravoslavnou duchovní tvorbu, Jan Špaček se věnuje nastudování české tvorby a dalším příležitostným sborovým aktivitám.

Akademické pěvecké sdružení Moravan patří mezi mužské pěvecké sbory s bohatou historií, která sahá více než osmdesát let do minulosti a je plná zvratů, dramatických událostí, ale i nádherných okamžiků, které jsou tou hlavní motivací v pokračování započaté tradice. Moravan procestoval velkou část Evropy, kde uspořádal mnoho úspěšných koncertů, vydal několik nosičů a často vystupoval v rozhlase. Přes odpor nejprve nacistických okupantů a posléze i totalitního režimu v naší vlasti se podařilo Moravan zachránit a uchovat tak krásu mužského sborového zpěvu dalším generacím. V současné době má Akademické pěvecké sdružení Moravan 43 členů, což je asi polovina bývalého stavu. V loňském roce oslavil 85. výročí svého trvání. Současnou sbormistryní je **Veronika Hromková**.

Ars Brunensis je smíšený pěvecký sbor, který přispívá ke kulturnímu životu již třicet sedm let. Je ceněn pro svou vysokou uměleckou úroveň, především na poli interpretace hudebních děl období baroka. Činnost sboru však nepokrývá pouze tuto oblast vážné hudby, podílí se také na realizacích projektů jiných hudebních žánrů, jako je např. jazz, folklór, muzikál, alternativa apod. Prvním sbormistrem tělesa byl Jan Rozehnal, dále sbor vedli Tomáš Hanus, Stanislav Kummer a Roman Válek. Od roku 2000 je uměleckým vedoucím Dan Kalousek. V letech 2013–2015 se na vedení sboru podílel Michal Jančík; nyní působí jako sbormistryně také **Zuzana Kadlčíková**. Ars Brunensis pořádá veřejné kulturní akce s originální dramaturgií a profesionální organizací, spolupracuje s nejrůznějšími institucemi působícími v oblasti kultury, propaguje hudební umění a podporuje za-

činající profesionální umělce. V letech 2012–2014 byl sbor např. koordinátorem mezinárodního projektu Grundtvig s názvem „More than Music“.

Mladí brněnští symfonikové – symfonický orchestr ZUŠ města Brna byl založen v roce 1994 a tvoří jej 60 mladých hudebníků – studentů středních a vysokých škol ve věkovém rozpětí 14 až 30 let. Vznik tělesa podnítila společná idea všech ředitelů brněnských ZUŠ obohatit dosavadní model brněnského základně-uměleckého školství o zcela novou dimenzi, a to o profesionálně vedený symfonický orchestr, který bude představovat alternativu zejména pro ty žáky a absolventy ZUŠ, kteří netouží po kariéře profesionálního umělce, ale mají vřelý vztah ke klasické hudbě a chtějí zakusit atmosféru symfonického tělesa.

Od svého zrodu orchestr uspořádal stovky koncertů téměř ve všech zemích středoevropského regionu (kromě České republiky nejčastěji Švýcarsko, Rakousko, Polsko, Německo) a může se pochlubit i účastí na několika zahraničních me-

zinárodních hudebních festivalech, mj. festivaly Eurorchestries v Poitou-Charentes a Charente-Maritime, Francie (2004, 2013), Shizuoka, Japonsko (2006) a EMUSIK (San Sebastián, Španělsko, 2016). Orchester byl rovněž hostem Filharmonie Brno na festivalu Špilberk (2009), hráče Filharmonie Brno doprovázel též jako sólisty na Májovém koncertě (2016) a opakovaně vystupuje díky spolupráci se sborem Virtuosi di Mikulov i na Mezinárodním festivalu pěveckých sborů Kampanila v Mikulově (2008, 2009, 2011). Spolupracuje i s dalšími brněnskými umělci. V dirigování se střídají Tomáš Krejčí a Gabriela Tardonová; v minulosti byl dirigentem orchestru i Jakub Hruša.

Gabriela Tardonová vystudovala sbormistrovství na Ostravské univerzitě a na Janáčkově akademii u Rostislava Hališky a Lubomíra Mátyla; roční kurz dirigování absolvovala u Martina Siegharta na univerzitě ve Štýrském Hradci. Během studií pracovala s Janáčkovým akademickým orchestrem a vedla Komorní orchestr města Blanska, dnes spolupracuje s filharmonii v Olomouci, Ostravě a v Brně. V roce 2002 se stala vítězkou soutěžních dirigentských kurzů Zsolta Nagye. Pravidelně spolupracuje také se souborem Ensemble Opera Diversa.

Jan Špaček

Résumé

Miloslav Kabeláč (1908–1979) was among the twentieth century's most original Czech composers. Though rarely performed, thanks to the issue of his complete symphonies on CD there is now a greater interest in his works. *Hebrew prayer (Kaddish)* is dedicated to his wife on the occasion of their 40th wedding anniversary. *Six Male Choruses*, based on poems by Jiří Wolker, were of special importance to Kabeláč and he kept returning to the set throughout his life. And yet, due to the demands placed on singers by Kabeláč's eccentric approach to tonality and modality, the choruses have never before been performed in their entirety. The individual choruses were written piecemeal and responded to events from around the start of WWII. The opening chorus, *Hoj*, refers to the mobilisation of Czechoslovakia's army in May 1938.

The life of the Soviet composer **Dmitri D. Shostakovich** (1906–1975) was full of dramatic reversals. Periods when he was showered with almost obsequious favour were interspersed with times when he languished abandoned by all and was condemned

everywhere. When, after 1960, he achieved apparent peace and finally solidified his position by joining the Communist Party, he fell into depression and had to deal with a new issue. Joining the Party reconciled him with those in power, but it also elicited rejection and disdain from friends whom he held dear. Seeking to repair his reputation and to prove that his new political engagement was not a careerist move, he contemplated possible subjects for a new work. The circumstances ultimately proved propitious to his design, and once again allowed the composer to distinguish himself as a hero.

During the period of the "Thaw", the young poet Yevgeny Yevtushenko was a leading critic of Stalinism and its ills. When he openly condemned Russia's anti-Semitism, the Soviet authorities lost patience with the rebel. In his poem *Babi Yar*, Yevtushenko depicted not only the horrors of the first ever gigantic Nazi massacre of the Jews, but also the subsequent disdain and indifference on the part of the Soviet regime in the event and the place where more than 33,000 people were murdered over two days in late September 1941. Disregarding the fact that the young poet was now ostracised, Shostakovich created a setting of his poem for solo bass, unison bass choir and orchestra. As soon as he received permission from Yevtushenko to use his text, Shostakovich played his composition to the surprised poet. The two then agreed that the setting should form part of the choral *Symphony No. 13*, criticising Soviet society with unprecedented honesty. The five movements take as their themes anti-Semitism, humour, the overwork of women, fears and careerism. The composer employs an entirely new style, in many respects redolent of Orthodox sacred music. The authorities particularly objected to all mentions of anti-Semitism and, until the last moment, sought but fortunately failed to prevent the premiere in December 1962.

Besides his solo concert activities, **Tomáš Krejčí** teaches at the Brno Conservatory and the Janáček Academy of Music and Performing Arts (JAMU). He is the programmer and artistic director of JAMU's Chamber Opera and the male vocal quartet Q VOX.

The male choir "*Láska opravdivá*" was founded in 2009 by two musicologists, Jaroslav Černocký and **Jan Špaček**, with the aim of reviving the once-rich tradition of performing works for male choir. Its repertoire is focused on Orthodox sacred music, including melodies from Carpathian Ruthenia, and Czech choral works of the nineteenth and twentieth centuries, above all those by Leoš Janáček. *Láska opravdivá* translates as *True Love*,

which is the title of a Janáček chorus on a folk text, and the name is intended to symbolise the harmonic union between sacred music and folk song in the ensemble's repertoire.

"Moravan" Academic Choral Society is a male choir with a rich history spanning more than 80 years. The Society has performed in concert in many European countries, made numerous recordings and often appeared on radio.

The mixed choir **Ars Brunensis** is known for its high artistic standards, especially when performing works of the baroque era. However, the choir is also involved in various other music projects, encompassing jazz, folk, musical theatre, alternative rock and other genres.

The Brno Youth Symphony Orchestra draws its members from the elementary arts schools in the city. It was founded by the directors of the schools in 1994 with the aim of creating a professionally-led orchestra that would give the experience of being in a symphonic ensemble to students and graduates who did not wish to pursue professional art careers yet showed a love for classical music.

Gabriela Tardonová, a graduate of Ostrava University, JAMU and a conducting course with Martin Sieghart in Graz, now conducts the Philharmonics in Olomouc, Ostrava and Brno. In 2002 she won a conductor's competition in Ostrava. She leads the Brno Youth Symphony Orchestra and regularly conducts Ensemble Opera Diversa.

Jan Špaček

Translated by Štěpán Kaňa

Zpívané texty

MILOSLAV KABELÁČ

Židovská modlitba (Kadiš)

Nechť se Jeho veliké Jméno vyvýší a posvěťí (Amen).

Ve světě, který stvořil podle Své vůle. Ať je upevněna Jeho vláda za vašich dnů a za vašich životů a za života celého Izraele, rychle a brzy. A řekněte: Amen.

Buď požehnáno Jeho veliké Jméno navěky věků. Amen.

Ať je posvěceno, pochváleno, oslaveno, vyvýšeno, vychváleno, zmocněno, vyneseno a velebeno Jméno Svatého.

Nad každé požehnání a píseň, chválu a útěchu, kterou je možné vyjádřit v tomto světě, a řekněte: Amen.

Ať je seslán z nebes hojný mír a život na nás a na celý lid Izraele a řekněte: Amen.

Ten, jenž zjednává mír na Svých výšinách, ať zjedná mír i nám a celému Izraeli a řekněte: Amen.

MILOSLAV KABELÁČ

Šest mužských sborů na slova Jiřího Wolkra

1. Hoj

Dva lesní rohy zazpívaly na prahu černého pokoje,
bílý chrt běžel okolo rudého srdce.

Hoj!

Nevím, půjdu-li na lov, či půjdu-li do boje,
vím jen, že musím si s sebou vzít náboje,
bláznivé náboje a divokou ručnici,
oči a srdce,

všechny staré obrázky strhati se stěny,
nechat tam jenom Pannu Marii

a říci:

„Panenko, možná, že dnes tě zabijí,

prsa ti probodnu bílou lilii,

možná, že sám se vrátím smutný a zraněný,

prosím tě, tenkrát, Rodičko boží,

sestup se stěny

a potěš chlapce,

který poslechl lesní rohy, chrty a srdce.“

DMITRIJ ŠOSTAKOVIČ

texty básní Jevgenije Jevtušenka
ke *Třinácté symfonii*

Babij jar

Nad Babím jarem ční jen strmý sráz.
Jen prostý kámen nad hřbitovni hlinou.
Prožívám onen strastiplný čas
všech pokolení izraelských synů.
A v tuto chvíli i já jsem Žid.
Egyptská země ranami mě stihá.
Na kříži dokonávám.
Žádná myrha nemohla dodnes jizvy zacelit.
Jsem Dreyfus.
Měšťácký vztek žene mě před soud
a deportuje ze země.
Zatáhli leč skrz naskrz podvodnou.
Jsem ještě na pranýři zlobou štvaný.
Paničky s bruselskými spodničkami
div do mne paraplátka nevbodnou.
Jsem v tuto chvíli chlapec z Białystoku.
Je doba krvelačných pogromů.
Běsnící tlupa, rozjařená vodkou,
s hrozivým hurá vtrhla do domu.
Já dětským pláčem prosím. Pogromčící
štitivě odkopli mě holínkou.
Na židy! Do nich! Za svatou Rus! říčí
krupař a ubíjí mou maminku.
Lidé mé země, vždycky měli jste
internacionální, lidské srdce.
A přece často právě rasisté
si vaším jménem omývali ruce.
Má zemi, vím, že ani na rozkaz
nedovedeš být k lidem neúprosná.
A přece půjčila jsi jméno Svaz
ruského národa i černá sotňa.
Jsem v tuto chvíli Anne Franková,
křehká jak snítka sotva porozkvetlá.
Poznávám lásku. Nejde o slova.
Stačí, že v našich pohledech se střetla.
K nám dvěma ani lístek neslétno.
Přivonět nemůžeme ani k trávě.
A přece máme všechno – ostýchavě
obejmout můžeme se v těsné tmě.
Jdou sem? Ne, to jen od jarního větru
harašivě se rozechvívá zed’.

Pojď rychle ke mně. Podej mi strach ze rtů.

Vykopli dveře? Ne, to puká led...

Nad Babím jarem chřestí bodláčí.

Stromy pár lístků vyčítavě strážly.

Mlčení ve výkřik se obrací.

Já cítím, jak mi šedivější vlasy.

I ve mně hrůzu krveprolití

tisícihlasým tichem vykřičíte.

Jsem každý stařec tady zabitý.

Jsem každé tady zastřelené dítě.

Nezapomenu. Jednou celé lidstvo

Internacionálou přivítá zvěst,

že už v hrobě našel svoje místo

poslední antisemita.

Já nejsem Žid.

A přece spousta lidí nemocných na antisemitismus
nenávidí mě zarytě jak Židy.

To dosvědčuje, že jsem pravý Rus.

Humor

Car, králové i vládci veleli
armádám, jež do krutých bitev šly,
a všude se jim všichni klaněli,
jen s humorem nikdy nic nesvedli.
V paláci prohýří a proleží
znužený boháč často celý den,
když tulák Ezop vešel do dveří,
pyšný snob stal se náhle žebrákem.
V domech, kde skřet se plížil jako stín
a za každými dveřmi poslouchal,
nadutost chytrý Hodža Nasredin
svým žertem jako šachy rozmetal.

Vládcové chtěli humor. A to hned!

Penězi humor ale nekoupíš!

Pak chtěli humor umlčet –

vysmíval se jim v skrytu jako myš.

Těžko s ním mohli nějak bojovat,

byl přísně cenzurován ze všech stran,

snad stokrát v duchu nenávistně sřát,

pyšně by jeho hlavu napíchli

přísluhovači vládců na píky.

Leč jakmile však kejklíř zapískal,

ve víru tance trhl ramenem,

bujaře zavýskal: „Hej, tady jsem!“

Bláznivě znovu do tance se dal,
odraný, s kajicnickým pohledem,
jejž trochu plaše na zem upíral.
Protože zločinec byl politický,
v poutech za mříže věznic putoval.
Ač týrán, přesto vždycky odvážně
šel stále vpředu, k smrti odhodlán,
šikovně přelstil stráž jednoho dne,
zamával rukou, v mžiku byl ten tam!

Humor se nedá vsadit za mříže,
výsledný efekt jeho věznění:
přes tlusté zdi, přes všechny obtíže,
opakovaně zmizí za pár dní.
Zvyk si na nenávistné pohledy,
všímá si jich jen s lehkým úsměvem,
sám k sobě nemá žádné ohledy,
musí brát vždycky všechno s humorem.
Je věčný, mladý, hbitý jako čas,
pocitivě slouží pravdě, jenom jí.
Ať žije humor v každém z nás!
Je chlapík, že se nikdy nebojí.

V obchodě

Šátečky i šátky mají,
jako by šly do práce,
do obchodu pospíchají,
nespatříš je usmát se.

O bandasku láhev třeskne,
zvoní hrnky, kastrůlky,
voní cibule a česnek,
naložené okurky.

Mrznou v řadě před pokladnou,
než se dostanou až k ní,
jejich dechem zimní chladno
zvlídní jak čas podzimní.

Stojí frontu odhodlaně,
na pár metrech tísni se,
v dlaních těžce vydělané,
pomačkané peníze.

Tyhle prosté ruské ženy,
naše čest, krev našich žil,

na stavbách se těžce dřely,
oraly zem, žaly, sely,
všechny vždy vše vydržely,
všechny vždy vše vydrží!

To jsou hrdinky mé doby!
Kolik v sobě mají sil.
Je v někom z vás tolik zloby,
aby je snad ošidil?

Jdu ven s nákupem a trpce
s dojetím, v němž je i vztek,
hledím na pocitivé ruce,
utahané od tašek.

Strachy

Už mají v Rusku na kahanuku
strašáci strachů, zestárlí,
jen sem tam před hřbitovni brankou
škemrají o milodary.

Pamatuju čas jejich vlády
u dvora panovnice lži.
Jak stíny potají a kradí
kdejakou škvírou prolezli,

kdekoho tlačili jak můra,
kdekdo byl jimi posedlý,
namísto ticha řvali hurá,
a místo křiku mlčeli.

Dnes je to divné. Leckdo mladší
dost možná těžko uvěří,
že mohl být strach z udavačství,
strach z cizích kroků u dveří,

strach mluvit s cizincem, a navíc
strach mluvit doma se ženou,
strach, že tě jednou pro nic za nic
do ticha čtyř stěn zaženou.

Všechno, co člověk měl, dal válce,
žil o vodě a o chlebě,
a přitom víc než smrti bál se
pravdu si říct sám pro sebe.

Zbavili jsme se jejich bésů,
neživoříme v ulitách,
a nepřátelům, ať jsou kde jsou,
naháníme tím větší strach.

Nás dneska děsí jiný, zdravý
strach balit chyby do frází,
strach ze lži, která holé pravdy
idejí jenom uráží.

Strach omílat, co kdekdo vidí,
jak veleslona líčit myš,
strach nedůvěrou týrat lidi
a sobě věřit přespříliš.

Já mám teď nad těmihle verši,
psanými zas dost narychlo,
strach, že jsem měl být pečlivější,
že nepíšu tak, jak bych moh...

Kariéra

Osočovalo kněžstvo Galilea,
že prý je prchlý, nemoudrý.
Historie však jinak účty dělá.
Pro ni je rozumný – kdo hodně ví.

Současník Galileův krotší
prožil též těžkou hodinu.
I on už věděl, že se Země točí.
Jenže – jenže měl rodinu.

Pak kočárem se vozit nechal,
a tak svou pravdu dovršil.
Chtěl dělat kariéru. Spěchal.
A nakonec jen darmo žil.

A Galileo? Měl svou pravdu,
k níž vedla cesta nejistá.
A vyhrál. Nechal všechny vzadu.
Tomu já říkám – kariérista!

Ať proto žije kariéra
veliká, slavná, úplná,
jak u Shakespeara, u Pasteura,
u Tolstého či Newtona.

Proč na ně špinu nakydali?
Talent je věčný, jako cejch.
Čas smete ty, kdo cejchovali,
cejch – zůstává i po časech.

Pokořitelé stratosféry
se také něčím chtěli stát.
Lékaři, mroucí na cholera...
Z těch všech si míním příklad dát.

Jim věřím. Kráčím v jejich směru,
čerpám z nich odvahu – jít dál.
A dělám tak svou kariéru
tím, že ji vůbec nedělám.

BRNO s. r. o.
Jsme tu pro Vás od roku 1994.

AUTORIZOVANÝ DEALER

AUTORIZOVANÝ DEALER

PRODEJ PNEU
PNEUSERVIS AUTO-MOTO
E-SHOP

Brno-Bohunice www.pemm.cz

Změna programu a účinkujících vyhrazena!

Prosíme posluchače, aby zaujali svá místa včas,
vypnuli mobilní telefony a během koncertu nefotografovali.
Děkujeme.

Vydala Filharmonie Brno nákladem 150 výtisků

texty Jan Špaček

text Židovské modlitby: <http://cs.wikipedia.org/wiki/kadiš>

anglicky Štěpán Kaňa

foto archiv Filharmonie Brno

sazba a produkce Petr Tejkal Design

Filharmonie Brno, příspěvková organizace

Komenského nám. 534/8, 602 00 Brno

☎ +420 539 092 801

info@filharmonie-brno.cz

www.filharmonie-brno.cz